

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

Warszawa,

3/08/2019

II.518.2.2019.MK

Pani

dr hab. Małgorzata Manowska

Dyrektor

Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury

ul. Przy Rondzie 5

31-547 Kraków

Wielce Szanowna Pani Profesor,

W moim ciągłym zainteresowaniu pozostają sprawy, w których dochodzi do popełnienia przestępstw stanowiących przemoc w rodzinie.

Analiza tych spraw podjęta w moim Biurze wykazała, że prowadzone są w wielu przypadkach z uchybieniami, co negatywnie wpływa na prawa pokrzywdzonych, a niejednokrotnie może prowadzić do wtórnej wiktylizacji ofiar ww. przestępstw.

I. Do najczęstszych zarzutów ujawnionych w toku analizy wniosków kierowanych do mojego Biura, a także stwierdzonych w toku badania akt postępowań dotyczących spraw karnych, w których pojawia się zarzut przemocy w rodzinie, zaliczyć należy:

1. Na etapie postępowania przygotowawczego: zniechęcanie ofiar przemocy domowej do składania zawiadomień o popełnieniu przestępstwa; nieuwzględnianie wniosków dowodowych składanych przez ofiary przemocy; deprecjonowanie wartości dowodów

potwierdzających zaistnienie przemocy domowej; kwalifikowanie przemocy jako czynów podlegających ściganiu z oskarżenia prywatnego i nieobejmowanie przez prokuratorów ściganiem z urzędu takich czynów; niestosowanie wobec podejrzanych o przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych, których skutkiem byłoby zapewnienie fizycznego bezpieczeństwa ofiarom przemocy; przewlekłość postępowań przygotowawczych.

2. Po skierowaniu aktu oskarżenia do sądu obserwuje się niewielką aktywność procesową osób pokrzywdzonych. Analiza spraw pozwala na stwierdzenie, że osoby pokrzywdzone są prawidłowo, pisemnie pouczone o prawach i obowiązkach. Jednak tylko w nielicznych sprawach, po wniesieniu aktu oskarżenia, pokrzywdzeni przystępują do udziału w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Tym samym pozbywają się uprawnienia do zgłaszania wniosków dowodowych, czy też zaskarżenia orzeczenia sądu, a w takim przypadku czynności na niekorzyść oskarżonego mogą być podjęte wyłącznie z inicjatywy prokuratora - oskarżyciela publicznego. Ma to istotne znaczenie, np. w sytuacji, gdy sąd zmienia kwalifikację prawną czynu (przykładowo z art. 207 kk na art. 157 § 2 kk) i w oparciu o zmienioną kwalifikację prawną Sąd uznaje niewielką szkodliwość społeczną czynu i postępowanie umarza, a prokurator nie uznaje za celowe wniesienie środka zaskarżenia na niekorzyść oskarżonego. Również zdarzają się sytuacje, gdy zostanie wydany wyrok uniewinniający, a prokurator uznaje argumentację sądu i nie wnosi środka zaskarżenia na niekorzyść. Ponadto, w sytuacji procesowej, gdy pokrzywdzonym jest małoletnie dziecko, a oskarżonym (podejrzany) rodzic dziecka i drugie z rodziców, nawet mające pełną władzę rodzicielską, nie może reprezentować małoletniego, to w sprawie ustanowiony jest kurator procesowy. Sądy w różnym jednak stopniu realizują w praktyce to uprawnienie procesowe, a to z uwagi na osobę ustanowionego kuratora (np. pracownika

sekretariatu sądu) i problematykę, czy kurator może informować rodzica małoletniego o treści przeprowadzanych dowodów, jak też, czy rodzic może mieć wpływ na podejmowane przez kuratora procesowe czynności procesowe. Postępowanie sądowe w tego typu sprawach dotyka również niekiedy przewlekłość w jego prowadzeniu.

II. Tymczasem sprawy, w których dochodzi do popełnienia przestępstw stanowiących przemoc w rodzinie winny być prowadzone z uwzględnieniem wytycznych dekodowanych z *dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW* (dalej: dyrektywa 2012/29/UE).

Podstawowym celem dyrektywy 2012/29/UE jest zapewnienie realizacji indywidualnych potrzeb ofiar przestępstw oraz wzmocnienie praw ofiar tak, aby każda ofiara przestępstwa mogła otrzymać minimalny poziom ochrony, informacji, wsparcia i dostępu do wymiaru sprawiedliwości, niezależnie od narodowości i miejsca zamieszkania w UE. Dodatkowo specjalną uwagę poświęcono wsparciu i ochronie ofiar niektórych przestępstw, które szczególnie narażone są na wtórną i ponowną wiktyimizację, zastraszenie oraz odwet ze strony sprawcy, np. ofiarom przemocy ze względu na płeć, czy ofiarom przemocy w bliskich związkach.

Co istotne, w myśl motywu 61 dyrektywy 2012/29/UE urzędnicy uczestniczący w postępowaniu karnym, którzy mogą mieć osobisty kontakt z ofiarami, powinni mieć możliwość dostępu do odpowiednich wstępnych i ustawicznych szkoleń i wzięcia w nich udziału, na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z ofiarami, aby móc identyfikować ofiary i zajmować się nimi taktownie, z szacunkiem, w sposób profesjonalny i

niedyskryminacyjny. Należy także propagować szkolenia prawników, prokuratorów i sędziów oraz specjalistów udzielających wsparcia ofiarom lub służb świadczących usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej. Wymóg ten powinien obejmować szkolenie dotyczące szczególnych służb udzielających wsparcia ofiarom, do których należy kierować ofiary, lub szkolenie specjalistyczne, gdy praca tych osób skupia się na ofiarach mających szczególne potrzeby, a także szkolenie specjalistyczne z zakresu psychologii. W stosownych przypadkach takie szkolenie powinno uwzględniać aspekt płci. Dalej w art. 25 ust. 3 dyrektywy 2012/29/UE wskazuje się, że uwzględniając niezależność zawodów prawniczych, osobom odpowiedzialnym za szkolenie prawników zaleca się udostępniać zarówno ogólne, jak i specjalistyczne szkolenia pozwalające prawnikom lepiej zrozumieć potrzeby ofiar.

Niezbędne jest zatem prowadzenie regularnych szkoleń dla sędziów i prokuratorów, a także aplikantów sędziowskich i prokuratorów, które to szkolenia uwzględniałyby informacje na temat mechanizmu stosowania przemocy i stereotypów związanych ze stosowaniem przemocy domowej, środków prawnych i dostępnych form pomocy dla ofiar przestępstw.

III. Wobec powyższego, zwracam się do Pani Dyrektor z uprzejmą prośbą o rozważenie:

1) wprowadzenia do programu szkoleń aplikantów sędziowskich i prokuratorów zagadnień dotyczących ochrony ofiar przemocy domowej;

2) prowadzenia szkoleń doskonalących dla sędziów i prokuratorów dotyczących aktualnych rozwiązań wynikających z prawa UE w zakresie ochrony ofiar przestępstw, w tym w szczególności przemocy domowej.

Będę wdzięczny za poinformowanie mnie o stanowisku Pani Dyrektor zajęтым w powyższej materii i ewentualnie o podjętych działaniach, jeśli zaś szkolenia ze wskazanej wyżej tematyki są już prowadzone w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, zwracam się z uprzejmą prośbą o udostępnienie programu tych szkoleń.

Łączę wyrazy szacunku,

Adam Bodnar